

ХИВ НА РАБОТНОТО МЕСТО

ХИВ НА РАБОТНОТО МЕСТО

Дали некогаш сте се запрашале дека можеби некој од вашите колеги, соработници, вработени или работодавци е лице кое живее со ХИВ?

Дали доколку го знаевте ХИВ-позитивниот статус на тоа лице ќе го променевте однесувањето кон него/неа и зошто?

Оваа брошура е пред сè наменета да им послужи на сите актери вклучени во пазарот на трудот, без разлика дали станува збор за работодавачи, вработени, активисти за човекови права на работното место, претставници на организации на работодавачи или работници, креатори на политики на трудот, со цел информирање и подигање на свеста за поврзаноста на ХИВ и работните односи.

ХИВ-инфекцијата има сериозно влијание врз општеството и економиите, врз светот на трудот, во неговиот формален и неформален сектор, врз работниците и нивните семејства, врз организациите на работодавачите и работниците и врз јавните и приватните претпријатија. Неретко ХИВ може да ја попречи можноста за добивање пристојна работа и за одржлив развој.

МЕЃУНАРОДНАТА ОРГАНИЗАЦИЈА НА ТРУДОТ И ХИВ НА РАБОТНОТО МЕСТО

Залагањата на Меѓународната организација на трудот (МОТ) во третирањето на прашањата поврзани со ХИВ и СИДА во светот на трудот се содржани во Препораката бр. 200 од 2010 година. Според оваа препорака ХИВ и СИДА треба да се прифатат и да се третираат и како прашање поврзано со работното место, кое треба да биде вклучено во основните елементи од националниот и светскиот одговор на ХИВ-инфекцијата, со целосно учество на организациите на работодавачите и на работниците. Со Препораката МОТ се залага за зајакнување на напорите за постигнување социјална правда и борба против дискриминацијата и стигматизацијата поврзана со ХИВ и СИДА, воедно истакнувајќи дека:

- високите нивоа на социјална и економска нееднаквост, недостатокот на информации и свест, како и недостатокот на доверливост и недоволен пристап и придржување до третман, го зголемуваат ризикот за пренос на ХИВ и степенот на смртност;
- сиромаштијата, социјалната и економската нееднаквост и невработеноста, го зголемуваат ризикот од недоволен пристап до превенција, третман, грижа и поддршка во врска со ХИВ, а со тоа се зголемува и ризикот за пренос на вирусот;
- одособена важност е заштитата на работниците преку сеопфатни програми за безбедност и здравје при работа, како и улогата на работната средина во однос на информирањето за пристапот до превенција, третман, грижа и поддршка, во националниот одговор кон ХИВ и СИДА;
- стигмата, дискриминацијата и заканата за губење на работното место за луѓето што живеат со ХИВ или СИДА претставуваат пречки да се дознае сопствениот ХИВ-статус, со што се зголемува ранливоста на работниците во однос на ХИВ и се прекршува нивното право на социјални бенефиции.

КЛУЧНИ ПРИНЦИПИ НА ПРЕПОРАКАТА

БР. 200 ЗА ХИВ И СИДА ВО СВЕТОТ НА ТРУДОТ

Информираност

Во случај кога има можност за изложување на ХИВ на работното место, работниците треба да бидат информирани и обучени за начините на пренесување и мерките за спречување на изложеност на вирусот и на можно инфицирање. Работодавачите пак, треба да преземат мерки за да обезбедат превенција, безбедност и здравје во согласност со соодветните стандарди.

Превенција

Програмите за превенција на работното место треба да предвидат: точни, најнови, релевантни и навремени информации да бидат обезбедени и достапни за сите во културно чувствителен контекст и јазик, преку различни канали на комуникација, како и ефикасни мерки за безбедност и здравје при работа.

Подигнување на свеста

Организациите на работодавачи и работници треба да го промовираат подигнувањето на свеста во однос на ХИВ и СИДА, вклучувајќи превенција и недискриминација преку обезбедување обуки и информации за своите членови. Воедно, тие треба да бидат чувствителни во однос на родовите и културните прашања. Мерките за подигнување на свеста треба да нагласуваат дека ХИВ не се пренесува со вообичаен физички контакт и дека присуството на лице што живее со ХИВ не треба да се смета за опасност на работното место.

Недискриминација

Организациите на работодавачи и работници треба да се залагаат за заштита од било каков облик на дискриминација или стигматизација на работниците, особено на лицата кои бараат работа или кои аплицирале за работно место, врз основа на нивниот реален или само претпоставен ХИВ- статус.

СЛУЧАЈ 1: ПРОБЛЕМАТИЧНО БОЛЕДУВАЊЕ

Жена на возраст од 35 години е вработена во банка. Живее со ХИВ веќе 6 години и прима антиретровирусна терапија (АРТ). Во брак е со маж кој има ХИВ-негативен статус¹ и со кого имаат петгодишно дете кое има ХИВ-негативен статус². Поради проблеми со имунолошката состојба решава својот ХИВ-статус да и го довери на директорката, заради дополнителни денови за боледување³. По враќање од боледување добива отказно решение заради непријавени денови за боледување⁴.

¹ ХИВ не може да се пренесе преку заштитен сексуален однос со употреба на кондом.

³ Од ниту еден работник не треба да се бара да подлежи на тест за ХИВ или да го открие својот ХИВ-статус (МОТ, Препорака бр. 200, 3/з); Обезбедување на работниците што живеат со ХИВ и лицата издржувани од нив да имаат целосен пристап до здравствената заштита, без разлика дали таа е обезбедена од јавното здравство, системите за социјално осигурување или приватно осигурување или други модели, како и да обезбедат активности за информирање и подигнување на свеста на работниците, за да им овозможат полесен пристап до здравствената заштита. (МОТ, Препорака бр. 200, 18)

² Со редовна терапија можноста за пренос на ХИВ од мајка на дете е значително намалена, односно постојат повеќе од 99% шанси бебето да се роди ХИВ-негативно.

⁴ Реалниот и или претпоставениот ХИВ-статус не треба да бидат причина за прекин на работниот однос. Привременото отсуство од работното место поради болест или обврски за грижа за друго лице, поврзано со ХИВ или СИДА, треба да се третира на ист начин како и отсуствата поради други здравствени причини, имајќи ја предвид Конвенцијата за прекин на работниот однос од 1982 година. (МОТ, Препорака бр. 200, 11)

СЛУЧАЈ 2:

НЕИНФОРМИРАНОСТ И ПРЕДРАСУДИ

Маж на возраст од 48 години, во работен однос, живее со ХИВ веќе 9 години. Дознава дека некој од колегите го дознал неговиот ХИВ-статус во неформален разговор и дека информацијата се проширила до останатите вработени, кои значително го менуваат секојдневното однесување кон него¹. Со текот на времето се создаваат непријатни односи во работната средина и индиректен притисок врз вработениот на работното место². По извесно време се зголемува постојаниот притисок од страна на останатите вработени,

¹ Сè уште постојат многу предрасуди и неинформираност на луѓето во однос на начинот на пренесување на вирусот. Вистината е дека ХИВ не се пренесува преку секојдневни контакти, допир, бакнување, користење на ист прибор за пиење и јадење или употреба на заеднички тоалети.

² Препораката бр. 200 на МОТ ја истакнува улогата на работодавецот во обезбедување на заштитата на вработениот од било каков облик на вознемирување, како и во однос на едуцирање на вработените за превенцијата и начинот на пренесување на ХИВ, а воедно и за прилагодување на работната средина.

кои поради страв од секојдневните контакти со нивниот колега кој живее со ХИВ, бараат од раководителот на работното место да преземе соодветни мерки со кои ќе го отстрани нивниот колега од заедничката работна средина³. Имајќи предвид дека не постои основа по која на легален начин би се „ослободил“ од вработеното лице кое живее со ХИВ, работодавецот му понудува договор на вработениот да не се појавува повеќе на работното место, а истовремено да добива плата⁴.

³ Треба да се преземат мерки на или со помош на работното место, со цел намалување на пренесувањето на ХИВ и олеснување на неговото влијание, преку: реализација на активности за спречување и забрана за насилство и вознемирување на работното место, промовирање на вклучувањето и еманципација на сите работници, без оглед на нивната сексуална ориентација и дали припаѓаат на ранлива група, промоција промовирање на заштитата на сексуалното и репродуктивно здравје и сексуалните и репродуктивните права на жените и мажите. (МОТ, Препорака бр. 200, 14)

⁴ Лицата со заболување поврзано со ХИВ не треба да бидат лишени од можноста да продолжат со вршење на својата работа, со разумно приспособување ако тоа е потребно, сè додека се здравствено способни да го прават тоа (МОТ, Препорака бр. 200, 13). Законот за спречување и заштита од дискриминација во чл. 2, покрај останатите основи за дискриминација, наведува дека се забранува секоја директна или индиректна дискриминација, повикување и поттикнување на дискриминација и помагање во дискриминаторско постапување врз основа здравствената состојба

СЛУЧАЈ 3: СТРАВ ОД СТИГМАТИЗАЦИЈА

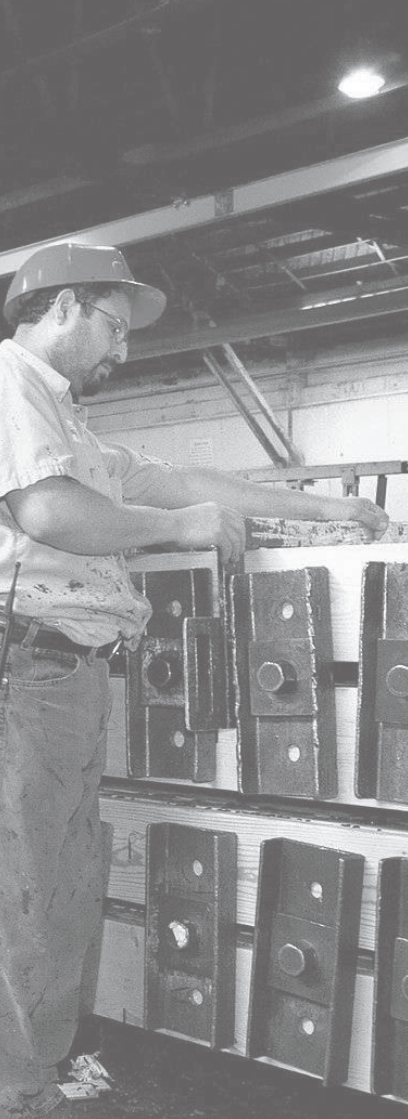
Маж на возраст од 29 години, вработен во маркетинг-агенција. Пред редовниот систематски преглед во рамки на медицина на трудот, дознава од колегите дека работодавецот побарал од приватната здравствена установа за медицина на труд, со која имал склучен договор за спроведување на задолжителните систематски прегледи на вработените¹, да ги тестира вработените и за ХИВ². Откако вработениот ја дознава информацијата за својот ХИВ-позитивен статус решава да даде отказ на работното место бидејќи не сака воопшто да ризикува неговиот да се дознае информацијата за неговиот ХИВ-статус³.

¹ Закон за заштита на правата на пациентите, член 33, став 11: Здравствената установа е должна да обезбеди доверливост (тајност) на личните и медицинските податоци на пациентот што се однесуваат на здравствениот статус на пациентот, медицинската, односно клиничката состојба, дијагнозата, прогнозата и третманот, како и сите други информации од лична природа, дури и по неговата смрт, во согласност со прописите за чување на професионална и деловна тајна, како и за заштита на личните податоци.

² ХИВ-тестирањето е доброволно и доверливо – ниту еден работник не би требало да биде принуден на ХИВ-тест или на откривање на својот ХИВ-статус (МОТ, Препорака бр. 200, 24, 25); Дури и во случај на извршен ХИВ-тест Закон за евиденции во областа на здравството (член 30, став 1) не дозволува таквата информација да излезе надвор од кругот на здравствените работници кои се непосредно вклучени во негата на пациентот.

³ Лицата кои живеат со ХИВ имаат постојан страв од стигматизација од страна на општеството.

ВАЖНИ ИНФОРМАЦИИ ЗА ХИВ И СИДА

Што е ХИВ?

ХИВ претставува „вирус на имунолошки недостаток кај човекот“, односно вирус што го напаѓа човечкиот имунолошки систем.

Што е СИДА?

СИДА е кратенка која означува „синдром на стекнат недостаток на имунитет“, кој е предизвикан од ХИВ. Тоа е состојба на намалена способност на организмот да се брани од разни микроорганизми кои предизвикуваат различни заболувања, обично познати како опортунистички инфекции. Овие инфекции се јавуваат и кај здравите луѓе, но најчесто предизвикуваат проблеми кај лицата со ХИВ. СИДА се развива постепено и е последната фаза од ХИВ-инфекцијата.

Како се пренесува ХИВ?

ХИВ се пренесува на следните начини: преку незаштитен сексуален однос (вагинален, анален и орален), преку крв, и од мајка на дете (при бременост, породување или доење). Вирусот може да се најде во следните течности кај човекот: крв, претсемена течност, сперма, вагинален секрет и мајчино млеко. Овие течности може да го пренесат ХИВ на друго лице доколку дојдат во контакт со отворена рана или оштетена кожа или слузокожа.

Како НЕ се пренесува ХИВ?

ХИВ може да се најде и во други телесни течности, како солзи, плунка или мочка, но во нив тој никогаш не може да биде во доволно количество за да се пренесе на друго лице. ХИВ не може да се пренесе преку ракување, бакнување, јадење од иста чинија, и било каков вообичаен секојдневен контакт.

Како да се заштитиме од ХИВ?

- При сексуален однос потребна е правилна и редовна употреба на кондоми за вагинален, анален и орален секс;
- Одбегнување на контакт на крв, семена или претсемена течност или вагинален секрет со отворена рана, оштетена кожа или слузокожа, очи;
- При било какви хируршки интервенции доволна заштита е стандардната постапка на стерилизација на инструментите;
- Лицата кои се корисници на дроги - со употреба на стерилна опрема за инјектирање дрога.

Дали можеме да препознаеме лице кое има ХИВ-позитивен статус?

Не постојат специфични знаци по кои може да се заклучи дали некое лице е ХИВ-позитивно или ХИВ-негативно; обично тоа се симптоми што личат на настинка или грип и можат да бидат резултат на различни причинители. Затоа, единствен начин човек да го дознае својот ХИВ-статус е да направи тест за ХИВ.

Дали има лек за ХИВ? Која терапија се користи за ХИВ?

Не постои лек за ХИВ, но со помош на т.н. антиретровирусна терапија (скратено АРТ) вирусот се одржува под контрола во текот на многу години, па и децении. Со нејзина помош, ХИВ денес се смета за хронично заболување кое може да се менаџира, а луѓето со ХИВ-инфекција да живеат долг и квалитетен живот, да останат работоспособни и да планираат да станат родители на здрави деца. АРТ најчесто претставува комбинација од 3 или повеќе различни лекови кои делуваат на вирусот секој на свој начин. Во Македонија АРТ е бесплатна и достапна на Универзитетската клиника за инфективни болести и фебрилни состојби во Скопје.

ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување е организација која од 2000 година работи на промовирање и унапредување на сексуалното и репродуктивното здравје и права во Македонија, при што едукација и превенцијата во врска со ХИВ се едно од главните полиња на дејствување од самиот почеток. Дел од активностите на ХЕРА се и подигање на свеста и информирање за ХИВ на работното место, особено имајќи предвид дека најголем дел од луѓето кои живеат со ХИВ се лица кои се во работен однос.

Заедно Ыосилни е група за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ која постои од 2009 година како единствена организација на лицата со ХИВ во Република Македонија. Активностите на **Заедно Ыосилни** се насочени кон обезбедување на меѓусебна помош и поддршка на лицата кои живеат со ХИВ во Македонија, како и подобрување на квалитетот на живот и застапување за ефективна терапија за лицата кои живеат со вирусот.

Х. Е. Р. А.

институт за здравствена едукација и истражување

ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување е организација
Заедно посилни – група за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ во Македонија
Ул. Дебарца бр. 56/4, Скопје
тел./факс: 02/ 3290 395
www.hera.org.mk

